

Kiezen voor het kloppend hart

Onderzoek naar de keuzes die gemeenten kunnen
maken voor een gezond winkelklimaat

Inhoudsopgave

- ❖ Inleiding
- ❖ Onroerendezaakbelasting: lastenverlichting is de grote uitzondering
- ❖ Reclamebelasting: 1800 euro voor een reclamebord
- ❖ Precariobelasting: zelfs een vuilnisbak kost geld
- ❖ Winkeltijden: koopzondagen steeds gewoner
- ❖ APV: meer handvatten voor politie tegen bedelarij en rooftassen
- ❖ Aanbevelingen
- ❖ Over dit onderzoek
- ❖ Bijlagen: tabellen met verordeningen:
 - Tabel 1 OZB gebruikerstarieven en WOZ waarden
 - Tabel 2 Reclamebelasting
 - Tabel 3 Precariobelasting
 - Tabel 4 Winkeltijdenwet
 - Tabel 5 APV Bedelarij en Roofwassen

Inleiding

Consumenten kunnen dagelijks kiezen uit een breed en betaalbaar aanbod van producten in de winkel. Dat wordt mogelijk gemaakt door 110.000 unieke winkeliers met handelsgeest en innovatiekracht. Uiteraard samen met de medewerkers: de detailhandel en het winkelambacht zijn lokaal vaak de grootste werkgever. De detailhandel is niet alleen cruciaal voor de plaatselijke economie, maar is ook verweven met de samenleving. Het is het kloppend hart van de buurt.

Veel van de keuzes die de lokale overheid maakt, hebben dan ook invloed op het functioneren van de detailhandel. Het gaat met name om lokale belastingen, de koopzondagen en maatregelen voor veilige winkelstraten. Detailhandel Nederland heeft in dit licht en met het oog op de aankomende gemeenteraadsverkiezingen in maart 2014, reeksen gemeentelijke verordeningen, die de afgelopen jaren zijn aangenomen, geïnterpreteerd en beoordeeld. Dit onderzoek helpt om inzichtelijk te maken welke besluiten gemeenten nemen over voorgenoemde, voor winkeliers relevante, kwesties:

Lokale lasten

Lokale politici en bestuurders proberen tekorten in de begrotingen te dekken. Er zijn daardoor reeds veel lastenverzwaringen voor winkeliers doorgevoerd en het risico op stijgende lasten neemt toe. De onroerendezaakbelasting, precario- en reclamebelasting zijn daar voorbeelden van. Gemeenten kunnen de opbrengsten van genoemde belastingen naar eigen inzicht besteden, anders dan bijvoorbeeld bij de rioolheffing.

Koopzondagen

Consumenten veranderen. Zij willen aankopen doen op tijden die hen het beste schikken, bijvoorbeeld 's avonds of in het weekeinde. Veel winkeliers willen daarom hun deuren openen als de consument op de stoep staat, ook op zondag. De gemeente beslist of er koopzondagen zijn. De gemeente is de bestuurslaag die het dichtst op de bevolking zit en dus het beste in staat is de verschillende lokale belangen af te wegen.

Veilige winkelstraten

Gemeenten maken het verschil in de strijd tegen georganiseerde criminaliteit. Een groot deel van de winkelcriminaliteit heeft een georganiseerd en professioneel karakter. Deze criminelen maken zich schuldig aan grootschalige winkeldiefstallen. Gemeenten kunnen veel doen in de strijd tegen bendes; om te beginnen door via de Algemene Plaatselijke Verordening bedelarij en roofzaken te verbieden.

Na deze inleiding vindt u de meest opvallende resultaten per onderwerp, te weten de onroerendezaakbelasting, de precariobelasting, de reclamebelasting, de winkeltijden en de verboden op bedelarij en roofzaken. De tabellen met een beschrijving van alle verordeningen in de periode 2010 – 2013 vindt u in de bijlage. Tot slot doen wij een reeks aanbevelingen. Hiermee willen wij de huidige en toekomstige gemeenteraden adviseren bij hun besluitvorming.

Het maken van de juiste keuzes is misschien wel belangrijker dan ooit. Keuzes die bijdragen aan herstel van de economie en zorgen voor een beter winkelklimaat voor consumenten en winkeliers: de inwoners van Nederland. Dat komt ondernemerschap, werkgelegenheid en leefbaarheid ten goede.

Onroerendezaakbelasting: lastenverlichting is de grote uitzondering

De gemeente kent drie soorten onroerendezaakbelasting (OZB): OZB woningen, OZB gebruikers niet woningen (denk aan de winkelier die zijn pand huurt) en OZB eigenaren niet woningen. In dit onderzoek is de OZB voor gebruikers van panden die geen woning zijn, onder de loep genomen. Immers, alle winkeliers gebruiken hun pand en worden dus voor deze belasting aangeslagen. De meeste winkeliers zijn huurders. Als zij tevens eigenaar zijn, worden zij overigens ook nog eens aangeslagen voor de OZB eigenaren niet woningen.

De OZB is voor gemeenten de grootste heffingsbron. De opbrengst behoort tot de algemene middelen en kan dus naar eigen inzicht van de gemeente besteed worden. De geraamde totaalopbrengst van het gebruikersdeel is volgens het CBS in 2013 670 miljoen euro; een plus van 4,9% (!) ten opzichte van 2012. Winkeliers betalen hiervan een fors deel. Winkeliers merken dat de OZB-aanslag elk jaar hoger uitvalt ondanks de waardedaling van de panden.

Het risico op een stijgende OZB voor winkeliers wordt alleen maar groter, doordat de financiële vooruitzichten voor veel gemeenten ongunstig zijn. De ergste klap komt nog, waarschuwde een hoogleraar zelfs. En dat zou wel eens slecht nieuws kunnen zijn voor de detailhandel, een markt die toch al onder druk staat. Verdere lastenverzwaring leidt tot verlies van banen en sluitingen. Dat is een negatieve ontwikkeling die de oplopende leegstand zal versnellen. Leegstand is voor sommige gemeenten juist een reden om de OZB te verhogen. Er is Detailhandel Nederland dan ook alles aan gelegen om de OZB te monitoren en gemeentepolitici te informeren en te wijzen op de negatieve effecten. Verdere lastenstijging voor winkeliers moet worden vermeden.

Het tarief wordt elk najaar op voorstel van het college van wethouders vastgesteld door de gemeenteraad. De WOZ-waarde is afhankelijk van marktontwikkelingen. Van de waarde van alle niet woningen in een gemeente wordt vaak een schatting gemaakt die wordt gerapporteerd aan de gemeenteraad. Beide factoren bepalen het te betalen bedrag aan belasting. Daarom is voor dit onderzoek niet alleen de OZB-verordening (die de tarieven vaststelt) achterhaald, maar ook de waardeontwikkeling van de panden in de betreffende gemeente. Hoeveel een individuele winkelier betaalt, is afhankelijk van het OZB-tarief en de waarde van zijn pand, de zogenoemde WOZ-waarde. De individuele aanslag kan verschillen van het in dit onderzoek gebruikte gemiddelde.

Onroerendezaakbelasting: de duurste gemeenten in belastingjaar 2010

	<i>Gemeente</i>	<i>Tarief</i>	<i>Te betalen belasting bij WOZ-waarde €300.000,-</i>
1	Leiden	0,32725	€ 981,75
2	Nijmegen	0,31400	€ 942,00
3	Sittard-Geleen	0,26440	€ 793,20
4	Enschede	0,24130	€ 723,90
5	Leeuwarden	0,23400	€ 702,00

Tabel 1 Onroerendezaakbelasting: de duurste gemeenten in belastingjaar 2010

Onroerendezaakbelasting: de duurste gemeenten in belastingjaar 2013

	<i>Gemeente</i>	<i>Tarief</i>	<i>Te betalen belasting bij WOZ-waarde €300.000,-</i>
1	Leiden	0,36645	€ 1.099,35
2	Nijmegen	0,32140	€ 964,20
3	Sittard-Geleen	0,31900	€ 957,00
4	Groningen	0,30330	€ 909,90
5	Enschede	0,26780	€ 803,40

Tabel 2 Onroerendezaakbelasting: de duurste gemeenten in belastingjaar 2013

In de gemeente met het hoogste tarief betaalt een winkelier met een relatief eenvoudig pand, het gaat in deze categorie vaak om eenmanszaken, in 2010 bijna 1.000 euro per jaar. Voor veel winkeliers, voor zover zij in deze tijd al winst maken, is dit een half maandsalaris. In de huidige gemeenteraadsperiode is dat al opgelopen naar circa 1.100 euro. De onbetwiste koploper blijft Leiden. Groningen meldt zich dit jaar in deze kopgroep. Leeuwarden is gezakt.

Onroerendezaakbelasting: de goedkoopste gemeenten in belastingjaar 2010

	<i>Gemeente</i>	<i>Tarief</i>	<i>Te betalen belasting bij WOZ-waarde € 300.000,-</i>
1	Roosendaal	0,08450	€ 253,50
2	Leidschendam-Voorburg	0,09937	€ 298,11
3	Zeist	0,10390	€ 311,70
4	Westland	0,10660	€ 319,80
5	Hoorn	0,10684	€ 320,52

Tabel 3 Onroerendezaakbelasting: de goedkoopste gemeenten in belastingjaar 2010

Onroerendezaakbelasting: de goedkoopste gemeenten in belastingjaar 2013

	<i>Gemeente</i>	<i>Tarief</i>	<i>Te betalen belasting bij WOZ-waarde € 300.000,-</i>
1	Roosendaal	0,10125	€ 303,75
2	Leidschendam-Voorburg	0,10971	€ 329,13
3	Zeist	0,11000	€ 330,00
4	Hoorn	0,11911	€ 357,33
5	Breda	0,12600	€ 378,00

Tabel 4 Onroerendezaakbelasting: de goedkoopste gemeenten in belastingjaar 2013

Ook is gekeken welke onderzochte gemeenten relatief lage tarieven hanteren. In deze gemeenten betaalden hurende winkeliers met een klein pand in 2010 circa 250 tot 320 euro per jaar. Dat bedrag is in 2013 niettemin opgelopen naar 300 tot 378 euro; een stijging van soms wel 19,8% (uitgaande van een gelijkblijvende WOZ-waarde). De samenstelling van de top vijf is in 2013 veranderd. Breda heeft zich in deze lijst gemeld; Westland is iets weggezakt. Hoorn stijgt een plaats.

Onroerendezaakbelasting: de grootste stijgers (tarieven)¹

Gemeente	Ontwikkeling tarieven 2010-2013	<i>Te betalen belasting bij WOZ-waarde van € 300.000,- in 2010 en 2013</i>	
		2010	2013
1 Assen	+44%	€ 486,00	€ 699,84
2 Gouda	+38%	€ 423,30	€ 584,15
3 Venlo	+38%	€ 461,10	€ 636,32
4 Schiedam	+34%	€ 466,80	€ 625,51
5 Utrecht	+30%	€ 478,80	€ 622,44

Tabel 5 Onroerendezaakbelasting: de grootste stijgers (tarieven)

Onroerendezaakbelasting: de grootste netto stijgers

Gemeente	Ontwikkeling tarieven 2010-2013	Ontwikkeling WOZ-waarde 2010 - 2013	Nettoverschil 2010-2013 in %
1 Assen	+44%	-9%	+31%
2 Venlo	+38%	-6%	+30%
3 Gouda	+38%	-8%	+27%
4 Utrecht	+30%	-9%	+18%
5 Haarlem	+23%	-6%	+16%

Tabel 6 Onroerendezaakbelasting: de grootste netto stijgers

Gemeenten voeren vaak aan dat niet alleen naar de tarieven gekeken moet worden, maar ook naar de waarde van het vastgoed. Het gaat de meeste gemeenten alleen om het realiseren van een bepaalde belastingopbrengst via de OZB. De tarieven in combinatie met de WOZ-waarde zijn slechts een verdeelsleutel. Daarom heeft Detailhandel Nederland beide cijfers in kaart gebracht. Het tarief en de WOZ-waarde is in 2010 gesteld op 100. Daarna zijn de ontwikkelingen van beide in de jaren 2011, 2012 en 2013 verwerkt en met elkaar vergeleken.

Hieruit blijkt dat de OZB-aanslag voor een hurende winkelier in bijvoorbeeld Venlo dit jaar gemiddeld circa 30% duurder uitvalt dan in 2010; ondanks de waardedaling van het pand. Ook Haarlem is een slecht voorbeeld. Deze stad heeft zich ten doel gesteld om elk jaar de OZB na een correctie voor inflatie en waardedalingen te verhogen met 4%. Vrijwel alle gemeenten laten de OZB-tarieven stijgen met minimaal inflatie. Dat is een kwalijke zaak die des te meer klemt omdat er, anders dan bij woningen, wel degelijk een relatie is tussen het inkomen van de winkelier en de waarde van het commerciële vastgoed. Als de waarde daalt, komt dat doordat er weinig vraag is naar het pand als gevolg van een krimpende detailhandelsmarkt. Gemeenten doen er beter aan de OZB voor niet woningen wel te laten meebewegen met het economisch tij.

Onroerendezaakbelasting: de grootste dalers

Gemeente	Ontwikkeling tarieven 2010-2013	Ontwikkeling WOZ-waarde 2010 - 2013	Nettoverschil 2010- 2013
1 Nijmegen	+2%	-6%	-3%
2 Leeuwarden	+8%	-11%	-3%
3 Amersfoort	+12%	-12%	0%

Tabel 7 Onroerendezaakbelasting: de grootste dalers

¹ Alle percentages in dit onderzoek zijn afgerond op hele getallen.

De goede voorbeelden liggen niet voor het oprapen. Slechts drie van de onderzochte gemeenten (een schamele vijf procent van het totaal) heeft de OZB daadwerkelijk verlaagd. In deze gemeenten betalen winkeliers op dit moment minder OZB dan in 2010. Wanneer alleen het tarief in ogenschouw genomen wordt, zijn er zelfs geheel geen witte raven. In een stad als Amsterdam had het wel in de rede gelegen om de tarieven te verlagen. Daar is de waarde van het winkelvastgoed in 4 jaar tijd namelijk licht gestegen. De gemeente Den Haag geeft voor volgend jaar, 2014, trouwens wel het goede voorbeeld. Dan betalen de hurende winkeliers daar gemiddeld een derde minder OZB. Incidenteel, dat wil zeggen in een specifiek jaar, zijn er overigens wel door andere gemeenten OZB-tarieven verlaagd.

Reclamebelasting: 1.800 euro voor een reclamebord

De reclamebelasting is misschien wel de meest controversiële belasting waar winkeliers mee te maken krijgen. Onder de naam reclamebelasting kan de gemeente een belasting opleggen op zogenoemde aankondigingen die zichtbaar zijn vanaf de openbare weg. Men moet hierbij onder andere denken aan billboards en lichtbakken. Dat slechts is vereist dat de reclame zichtbaar is vanaf de openbare weg, brengt mee dat de belasting zowel is verschuldigd bij reclamevoorwerpen boven de grond van de lokale overheid als reclamevoorwerpen boven privéterrein. Daarin verschilt de reclamebelasting derhalve van de zogenoemde precariobelasting.

Wie belastingplichtige is, het voorwerp van de belasting, het belastbare feit, de heffingsmaatstaf en het tarief, staat in de reclamebelastingverordening van de betreffende gemeente. Gelukkig hebben niet alle gemeenten een reclamebelasting.

Reclamebelasting in Nederland ²				
	2010	2011	2012	2013
Belastinginkomsten in euro	17 miljoen	20 miljoen	21 miljoen	23 miljoen
Verschil	-	+18%	+5%	+10%

Tabel 8 Reclamebelasting in Nederland

In heel Nederland halen de gemeenten dit jaar volgens het CBS 23 miljoen euro op aan reclamebelasting. Dat is een stijging van 35% ten opzichte van 2010, toen 17 miljoen euro werd geïnd. In naar schatting 100 gemeenten is een reclamebelasting van kracht. Gemeenten die sinds 2010 reclamebelasting hebben ingevoerd zijn bijvoorbeeld Eindhoven, Amersfoort, Almelo, Roosendaal en Alkmaar. Overigens wijken de begrotingen af van wat daadwerkelijk geïnd wordt. Voor 2010 verwachtten de gemeenten in totaal 17 miljoen euro aan inkomsten door reclamebelasting, maar werd 20 miljoen geïnd.

Inmiddels wordt in 24 van de 62 onderzochte gemeenten reclamebelasting geïnd. De hoogte van de te betalen belasting is van verschillende factoren afhankelijk. Denk aan reclame met of zonder verlichting, het gebied waarin de winkel is gevestigd en het aantal vierkante (centi)meters van het als reclame aan te duiden voorwerp. Soms wordt een vast bedrag opgelegd of is de hoogte van de belasting afhankelijk van de WOZ-waarde, zoals in Oud-Woensel in Eindhoven.

Forse belastingaanslagen

Uitgaande van een reclame-uiting met een omvang van 6 vierkante meter en verlichting (daar komt een winkelier al snel aan), heeft Detailhandel Nederland de volgende ranglijst opgesteld:

² Bron: CBS op basis van gemeentebegrotingen:

<http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=80420NED&D1=2-3,6,10&D2=0&D3=6-7,I&VW=T>
<http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=80484NED&D1=2-3,6,10&D2=0&D3=6-7&VW=T>

Reclamebelasting: de duurste gemeenten in belastingjaar 2013

	<i>Gemeente</i>	<i>Te betalen belasting</i>
1	Hoorn	€ 1.765,00
2	Haarlem	€ 974,50
3	Amersfoort	€ 800,00
4	Veenendaal	€ 765,00
5	Ede	€ 666,00
6	Oss	€ 647,52
7	Almelo	€ 650,00
8	Zeist	€ 600,00
9	Helmond	€ 600,00
10	Maastricht	€ 569,54

Tabel 9 Reclamebelasting: de duurste gemeenten in belastingjaar 2013

Vaak wordt de reclamebelasting direct voor een hoog tarief ingevoerd, wat het mogelijk maakt om deze voor een aantal jaren van kracht te laten zijn zonder dat men zich genoodzaakt ziet te indexeren. Daarom zou een vergelijking van stijgers en dalers in de periode 2010 tot en met 2013 een vertekend beeld schetsen. Opvallend is dat geen van de onderzochte gemeenten die een reclamebelasting hadden deze hebben afgeschaft. Wel is er een enkele keer een aanpassing doorgevoerd die als een relatieve lastenverlichting zou kunnen worden ervaren. Een voorbeeld is Rotterdam: de Maasstad heeft per 2011 reclame-uitingen met een oppervlakte van maximaal 30 vierkante meter vrijgesteld van deze belasting.

Een gemeente die zich extreem negatief onderscheidt door de heffing van reclamebelasting is Hoorn. Een greep uit de tarieven van 2013 in deze West-Friese stad:

- Een winkelier moet € 771,83 per jaar betalen voor een reclamebord van nog geen 2,5 vierkante meter;
- Voor een aankondiging van 0,6 bij 5 meter betaalt de winkelier € 1.102,90
- Het maximale tarief dat winkeliers betalen kan zelfs oplopen tot € 5.515,53

Ondernemersfondsen

Vanaf 2008 is de trend ontstaan om de reclamebelasting te koppelen aan ondernemersfondsen. Sindsdien neemt het aantal snel toe. Vaak wordt reclamebelasting ingevoerd op voorspraak van lokale ondernemersverenigingen (al dan niet in samenwerking met de Kamer van Koophandel) om activiteiten van diezelfde verenigingen te financieren. Detailhandel Nederland is niettemin tegen het aanwenden van de reclamebelasting voor ondernemersfondsen. Gemeenten zijn namelijk niet verplicht om een draagvlakmeting onder winkeliers te doen om de reclamebelasting in te stellen. In de praktijk wordt er wel eens gestemd in een zaaltje door middel van hand opsteken. Er is hier onvoldoende controle op en de 'stemming' wordt zo opgezet dat er altijd een meerderheid lijkt te zijn. Bovendien is er geen relatie tussen het hebben van reclame of de hoeveelheid daarvan en eventueel profijt van een ondernemersfonds waar een winkelier verplicht lid van is.

Een procedure conform de Experimentenwet Bedrijveninvesteringszone (BIZ) heeft sterk de voorkeur, want deze is democratisch. Een BIZ is een wettelijk instrument waarmee alle winkeliers gezamenlijk investeren in de ruimtelijke kwaliteit, veiligheid en leefbaarheid van hun bedrijfsomgeving. Als een meerderheid vóór is betalen alle winkeliers verplicht mee. Het geld komt ten goede aan de ondernemers en is bedoeld voor extra activiteiten. Een risico hierbij is dat kosten dreigen te worden afgewenteld op de winkeliers. Een gemeente die eerst de

hangende bloembakken zelf betaalde, liet deze vervolgens gedekt worden door het ondernemersfonds. Daarnaast zijn de perceptiekosten hoog. Ambtenaren moeten door de straten lopen om foto's te maken van de reclames om de aanslagen vast te stellen. Daardoor ontstaat willekeur, omdat gemeenten de regelingen versimpelen.

De ervaring met de BIZ-projecten is dat deze meestal, zeker in eerste instantie, niet van de grond komen. Een goed voorbeeld hiervan was het voornemen van de gemeente Apeldoorn in 2012. Daar wilde het bestuur een reclamebelasting juist omdat via de democratische BIZ procedure het collectieve fonds niet van de grond zou komen. Na luid lokaal en nationaal protest van winkeliers is ook de reclamebelasting vooralsnog niet aangenomen door de gemeenteraad.

Precariobelasting: zelfs een vuilnisbak kost geld

Onder de naam precariobelasting kan door een gemeente belasting worden geheven voor het hebben van voorwerpen onder, op of boven gemeentegrond. Hierbij moet worden gedacht aan een winkeluitstalling, luifels en allerlei andere voorwerpen die op straat of in de lucht erboven te vinden zijn. Daarin verschilt de precariobelasting van de reclamebelasting. Bij de reclamebelasting hoeft geen sprake te zijn van het gebruik maken van de (lucht boven de) openbare weg. In dat geval is slechts vereist dat de reclame zichtbaar is vanaf de openbare weg. Het kan dan ook gaan om privéterrein.

Gemeenten zelf houden er niet altijd direct rekening mee dat deze twee belastingen betrekking kunnen hebben op hetzelfde voorwerp. Haarlem had winkeliers voor hetzelfde reclamevoorwerp zowel een belastingaanslag gestuurd voor precario- als reclamebelasting. Na bezwaren is dit gecorrigeerd. Om verwarring te vermijden verlenen gemeenten waar beide belastingen gangbaar zijn, doorgaans een vrijstelling voor één van de twee.

De zogenoemde perceptiekosten zijn, evenals in het geval van de reclamebelasting, hoog. Ambtenaren moeten door de straten lopen om foto's te maken van uithangborden, vlaggen en andere voorwerpen om de aanslagen vast te stellen. Daardoor ontstaat willekeur, wat versterkt wordt doordat gemeenten de regelingen vereenvoudigen of juist extra complex maken.

De opbrengsten van precariorechten voor kleine objecten als bloembakken, reclameborden en uitstallingen wegen niet of nauwelijks op tegen de administratieve lasten voor ondernemers en bestuurlijke lasten voor de gemeente die deze belasting veroorzaken (perceptiekosten). Groningen heeft precariorechten voor uitstallingen geschrapt. Venlo heeft geen precariobelasting. Alphen aan den Rijn heeft de precariobelasting gestopt.

Precariobelasting in Nederland³

	2010	2011	2012	2013
Belastinginkomsten in euro	103 miljoen ⁴	94 miljoen	105 miljoen	115 miljoen

Tabel 10 Precariobelasting in Nederland

Met de precariobelasting halen alle Nederlandse gemeenten samen inmiddels, in 2013, 115 miljoen euro op. De opbrengst was in 2010 nog 103 miljoen euro. Dat is een forse stijging van 12%. Niet alle precariobelastingopbrengsten worden gerealiseerd uit reclameborden. Veel gemeenten die deze belasting hebben, heffen alleen op het daadwerkelijk gebruik van de grond voor terrassen of markten. Het innen van belasting hiervoor is in de ogen van Detailhandel Nederland aanzienlijk minder controversieel, omdat in deze situaties op grote schaal grond commercieel geëxploiteerd wordt. Een winkelier betaalt immers ook huur voor een pand. Hierin zijn de grondprijzen en het gebruik van grond verwerkt.

³ Bron: CBS

<http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=80420NED&D1=2-3,6,10&D2=0&D3=6-7,&VW=T>
<http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=80484NED&D1=2-3,6,10&D2=0&D3=6-7&VW=T>

⁴ Het begrotingscijfer van 2010 wijkt substantieel af van de rekening van dat jaar. Daarom is hier de gerealiseerde opbrengst vermeld.

De reden voor het aanslaan van een winkelier die waren uitstalt voor een winkel of een ondernemer die een reclamebord aan zijn gevel heeft, is onduidelijk. Onder meer het belasten van het gebruik van de ruimte boven de openbare weg, ook wel 'luchtbelasting' genoemd, roept direct discussie op. Een winkel heeft om te kunnen bestaan op zijn minst een bord nodig waarop de naam van zijn winkel staat. Dat is nodig om aandacht te trekken van consumenten. Hoe belangrijk dat is, blijkt wel uit de ervaring van een Amsterdamse ijscoman. Hij diende de ijshoorn die voor zijn winkel stond, te verwijderen. Het kostte hem een flink deel van zijn omzet.

Gemeenten die zich positief onderscheiden zijn uiteraard de gemeenten die de precariobelasting volledig of grotendeels hebben afgeschaft. Alphen aan den Rijn heeft zijn belastingverordening in 2011 ingetrokken. In Bussum is de eerste meter buiten de zogenoemde rooilijn vrijgesteld. Hengelo heeft winkeliers vrijgesteld van precariobelasting voor het uitstellen van goederen met een oppervlakte van ten hoogste 6 vierkante meter.

Onbegrijpelijke belastingen

<i>Gemeente</i>	<i>Beschrijving</i>	<i>Te betalen belasting</i>
Bergen op Zoom	Belasting op vuilnisbakken per stuk per jaar	€ 38,60
Den Bosch	Verschillende belastingtarieven voor luifels en zonneschermen: <ul style="list-style-type: none"> • Luifel per strekkende meter per jaar € 3,30 • Zonnenscherm of markies zonder reclame per strekkende meter per jaar € 20,00 • Zonnenscherm of markies met reclame per strekkende meter per jaar € 25,00 	
Veenendaal	Belasting op een beveiligingsmaatregel te weten rolluiken, per stuk per jaar	€ 28,70

Tabel 11 Onbegrijpelijke belastingen

Misschien wel het meest bevreemdende voorbeeld is Bergen op Zoom. Een milieuvriendelijke winkelier die een vuilnisbak plaatst voor zijn pand, moet in deze gemeente eerst een vergunning aanvragen en vervolgens 38,60 euro per jaar belasting betalen. Uit navraag bij de gemeente bleek dat geen enkele vergunning is aangevraagd. Ook de belasting in Den Bosch roept vragen op. Voor een luifel betaalt men daar 3,30 euro per strekkende meter. Het tarief voor een zonnenscherm is daar een veelvoud van: 20 euro de meter zonder reclame en 25 euro wanneer er wel reclame op staat. In beide gevallen wordt 'gebruik gemaakt van de ruimte boven de weg'. Desgevraagd meldde de gemeente dat dat geen argument is: de eigenaar kan de luifel niet verwijderen, maar dat de winkelier dat met het zonnenscherm wel kan doen.

Opvallende belastingtarieven in 2013

<i>Gemeente</i>	<i>Uitstalling van goederen voor of tegen de gevel per m2</i>
Veenendaal	€ 224,50
Heerlen (Centrum)	€ 194,04
Hilversum	€ 114,55
Leeuwarden	€ 94,41
Roosendaal	€ 73,90
Amsterdam Zuid	€ 56,00
Eindhoven	€ 24,00

Tabel 12 Opvallende belastingtarieven in 2013

Ook de verschillen tussen precariotarieven vallen op. Winkeliers plaatsen een rek of bak voor de pui om zo consumenten te interesseren voor hun handel. Er zijn nog altijd gemeenten die deze kernactiviteit van een winkelier belasten. Dat leidt niet alleen tot ergernis en onbegrip door de belasting zelf, maar ook zijn de tarieven arbitrair. In Amsterdam Zuid wordt de winkelier aangeslagen voor 56,00 euro per vierkante meter per jaar, in Eindhoven 24,00 euro, in Hilversum 114,55 euro en in Veenendaal zelfs 224,50 euro. Eenzelfde waaier van precariotarieven doet zich voor bij het hebben van uithang- of reclameborden.

Opvallende belastingtarieven in 2013

<i>Gemeente</i>	<i>Uithangborden of aankondigingen per m²</i>
Heerlen Centrum	€ 245,52
Hilversum	€ 93,82
Nieuwegein	€ 64,02
Utrecht	€ 10,44

Tabel 13 Opvallende belastingtarieven in 2013

Er is geen enkele noodzaak om reclame of uitstallingen van winkeliers te reguleren via reclame- of precariobelastingen (of leges). Het onderwerp reclame-uitingen laat zich bij uitstek regelen door algemene regels in een reclamenota of reclamerichtlijnen. Schrap de bijbehorende vergunningsplicht. Een veel voorkomende vorm van reclame die tot onnodige regeldruk leidt, is de (permanente) gevelreclamevergunning. Ook de commissie Regeldruk pleitte eerder voor afschaffing van deze vergunning. Algemene regels zijn immers veel eenvoudiger te handhaven dan circa 200 vergunningen in een winkelstraat en kunnen ook rekening houden met welstand.

Winkeltijden: koopzondagen steeds gewoner

In Nederland geldt de Winkeltijdenwet die bepaalt wanneer en hoe lang winkels open mogen zijn. Winkels mogen standaard alleen tussen 6.00 en 22.00 uur open zijn, en niet op zon- en feestdagen. Of een winkel geopend mag zijn op zondag wordt bepaald door de gemeente, die hiervoor een Verordening winkeltijden heeft. De koopzondag is een lokale aangelegenheid. In de ene gemeente kan bij de winkeliers en de bewoners wel de behoefte bestaan aan koopzondagen, in een andere gemeente wellicht niet. Detailhandel Nederland pleit er daarom voor dat elke gemeente samen met de winkeliers beslist of, en zo ja hoeveel, koopzondagen er in de gemeente zijn. Dat kunnen er bijvoorbeeld nul, 12, 20 of 52 zijn, al naar gelang de behoefte.

Het is niet waarschijnlijk dat een gemeente ieder jaar de Winkeltijdenverordening aanpast. Toch is het nodig om alle jaren (2010 – 2013) onder de loep te nemen, te meer daar de nationale Winkeltijdenwet met betrekking tot de koopzondag in zowel 2009 als 2013 is gewijzigd.

Wijzigingen in de Winkeltijdenwet 2010-2013

In 2007 heeft de coalitie Balkenende IV van CDA, PvdA en ChristenUnie in het regeerakkoord opgenomen dat het 'oneigenlijke gebruik van de toerismebepaling in de Winkeltijdenwet ter verruiming van het aantal koopzondagen' moest worden tegengegaan. Wanneer gemeenten meer dan 12 koopzondagen wilden hebben, kwamen er strengere regels waar de gemeente aan moest voldoen. Dit wetsvoorstel is aangenomen en is per 1 januari 2011 in werking getreden.

Het kabinet Rutte II heeft in 2012 in het regeerakkoord het volgende opgenomen: 'de wettelijke winkelsluiting op zondag wordt opgeheven. Het is aan gemeenten om desgewenst nadere regels te treffen'. Vervolgens hebben D66 en GroenLinks hun wetsvoorstel om de beslissing omtrent het aantal koopzondagen aan gemeenten en winkeliers over te laten weer van stal gehaald. Daarbij blijft het basisidee dat op zondagen de winkels gesloten zijn, tenzij de gemeente en de winkeliers anders beslissen. Het nieuwe wetsvoorstel is op 1 juli 2013 van kracht geworden.

Verruiming van de verordeningen

Doordat de maatschappelijke behoefte in Nederland aan koopzondagen in verschillende regio's toeneemt en doordat de Winkeltijdenwet twee maal is aangepast, is er in veel gemeenteraden in de periode 2010-2013 gestemd over de Verordening winkeltijden. Van de 62 onderzochte gemeenten hebben er 42 de Verordening winkeltijden aangepast. 15 van deze gemeenten hebben de Verordening meer dan één keer aangepast. Bij sommige aanpassingen betreft het slechts cosmetische ingrepen, zoals een uitzonderings- of begripsbepaling.

Al deze aanpassingen betreffen uiteindelijk een verruiming. In Roosendaal is bijvoorbeeld in eerste instantie het aantal koopzondagen verruimd, om het daarna weer te beperken naar 6-15 koopzondagen per deelgebied. Ook mocht outletcentrum Rosada onbeperkt open. Daarna is echter de koopzondag weer helemaal vrijgegeven voor heel Roosendaal.

Niet alle gemeenten die hun koopzondagenbeleid hebben verruimd hebben gekozen voor een onbeperkte koopzondag. Het komt ook voor dat het aantal koopzondagen is verruimd van 8 naar bijvoorbeeld 12 (Nieuwegein). Of een gemeente kiest ervoor om in de gehele gemeente koopzondagen toe te staan in plaats van alleen in de binnenstad (bijvoorbeeld Leiden).

Levensmiddelenwinkels

In 11 van de onderzochte gemeenten is er op enig moment voor gekozen om alleen de levensmiddelenwinkels of supermarkten toestemming te geven om op alle zondagen hun deuren voor de consumenten te openen. Sommige van deze elf gemeenten hebben er in een later stadium voor gekozen om alle winkels toe te staan op zondag open te zijn. Haarlem heeft bepaald dat alle winkels op zondag hun deuren mogen openen. Warme bakkers en bloemisten mogen echter al vanaf 8 uur open, de andere winkels mogen open vanaf 12 uur.

Volgens de wet is differentiëring bij koopzondagen per branche toegestaan. In de praktijk zijn de branches echter niet meer zo van elkaar gescheiden. Daarom pleit Detailhandel Nederland ervoor dat of alle winkels op zondag open mogen, of allemaal niet. Het is niet uit te leggen dat je op zondag bijvoorbeeld wel deodorant bij de supermarkt kan kopen, maar niet bij de drogist.

APV: meer handvatten voor politie tegen bedelarij en rooftassen

Met het oog op de openbare orde kan de gemeente regels stellen. Deze regels staan in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV), voorheen ook wel bekend als Politieverordening. Veel gemeenten herzien deze APV eens in de paar jaar. Met name de kleinere gemeenten passen de APV slechts een enkele keer aan. Zowel de gehele APV kan worden herzien als onderdelen ervan.

Geprepareerde voorwerpen

Winkeliers hebben last van dieven die zogenoemde rooftassen gebruiken. Rooftassen zijn bekleed met een folie waardoor de detectiepoortjes bij de uitgang van de winkel de gestolen goederen niet detecteren. Naast tassen worden bijvoorbeeld ook roofjassen en zelfs roofkinderwagens door rondtrekkende bendes gebruikt. Ook worden stoorzenders gebruikt, apparaten die de werking van het detectiepoortje verstoren. Het bezit van de rooftas kan strafbaar gesteld worden via de APV. Om preventief te kunnen optreden is het van belang om deze zogenoemde geprepareerde voorwerpen te verbieden in de APV. Ook geeft dit politie een grond om een rooftas in beslag te nemen. Uit onderzoek van professor Dina Siegel blijkt dat dieven voor een dergelijke tas soms wel 500 euro betalen aan de makers.

Het APV-artikel ziet er vaak zo uit: "Het is verboden op de weg in de nabijheid van winkels te vervoeren of bij zich te hebben een voorwerp dat er kennelijk toe is uitgerust om het plegen van winkeldiefstal te vergemakkelijken. Het verbod is niet van toepassing indien redelijkerwijs kan worden aangenomen dat het voorwerp niet bestemd is voor de bedoelde handelingen."

In oktober 2013 hebben 42 van de 62 onderzochte gemeenten geprepareerde voorwerpen zoals rooftassen verboden. In april 2010, kort na de gemeenteraadsverkiezingen was dat nog 31 keer het geval. Onder meer Haarlemmermeer, Ede en Zaanstad hebben dat gedaan. Dat is beduidend meer, maar nog te weinig. Het aantal georganiseerde winkeldiefstallen neemt immers toe, blijkt uit het rapport 'Nationaal Dreigingsbeeld 2012' van de nationale politie. 35% van de schade van winkeldiefstallen wordt toegeschreven aan rondtrekkende buitenlandse bendes. De winkeliers constateren dat in 80% van deze gevallen een rooftas wordt gebruikt of een ander voorwerp dat is geprepareerd om winkeldiefstallen mee te plegen.

Bedelen

Ook bedelarij kan voor winkeliers veel overlast veroorzaken. Omdat in 2000 de strafbaarstelling van bedelarij uit het Wetboek van Strafrecht (voormalig artikel 432) is verdwenen, kan de politie hier niet of nauwelijks meer tegen optreden. De wetgever heeft aangegeven dat gemeenten die het nodig vinden om bedelarij te verbieden dat kunnen doen via de APV.

De laatste jaren is het aantal bedelaars sterk in opmars. Bedelaars hoeven niet direct overlast te veroorzaken voor de winkel zelf, maar doen dat bijvoorbeeld wel wanneer zij bezoekers van het winkelcentrum aanklappen. Een verbod op bedelarij via de APV helpt ook om bijvoorbeeld zakkenrollers of handlangers van bendes aan te pakken. Soms worden kinderen gedwongen te bedelen, wat (weer) een relatief nieuw fenomeen is in de Nederlandse winkelstraten. Gemeenten zouden daarom ten minste bedelen moeten verbieden.

Een veel gebruikt APV-artikel is: "Het is verboden in door het college aangewezen gebieden op of aan de weg of in een voor het publiek toegankelijk gebouw te bedelen om geld of andere zaken." Detailhandel Nederland heeft een nulmeting gedaan naar hoeveel gemeenten reeds een verbod op bedelen hebben. Inmiddels is dat in 41 van de onderzochte gemeenten het geval. Dat

zijn er weliswaar beduidend meer dan in begin 2010, maar met het oog op de achtergrond van de bedelarij toch wonderlijk weinig. Professor Dina Siegel noemt bedelarij, zakkenrollerij en mensenhandel in één adem. Gemeenten die de huidige gemeenteraadsperiode hebben benut om bedelen terug te dringen zijn Den Haag, Bussum en Haarlem.

Aanbevelingen

Veel van de keuzes die de lokale overheid maakt, hebben invloed op het functioneren van de detailhandel. Detailhandel Nederland doet in dit licht en met het oog op de reeks gemeentelijke verordeningen die de afgelopen jaren zijn aangenomen graag de volgende aanbevelingen:

1. Zorg voor transparante en objectieveerbare lokale belastingen, zodat iedereen in een gemeente bijdraagt aan collectieve voorzieningen in die gemeente. De OZB, precario- en reclamebelastingen zijn zogenaemde vrij besteedbare middelen voor de gemeente. Hierdoor worden winkeliers relatief vaak aangeslagen om gaten in de begroting te dekken.
2. Laat de OZB voor winkeliers meebewegen met het economisch tij. Anders dan bij woningen is er wel degelijk een relatie tussen het inkomen van de winkelier en de waarde van het vastgoed. Als de waarde daalt, komt dat doordat er weinig vraag is naar het pand als gevolg van een krimpende detailhandelsmarkt. Minder omzet betekent minder inkomen.
3. Verlaag in probleemwijken de onroerendezaakbelasting. Ondernemerschap moet gestimuleerd worden. Daarom pleit Detailhandel Nederland ervoor dat gemeenten de OZB in probleemwijken verlagen. Sinds 2006 is dit in het kader van de Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek, ook wel de 'Rotterdam-wet' genoemd, mogelijk. Deze maatregel is echter nergens ingevoerd. Dit is een gemiste kans.
4. Schrap de precariobelasting voor winkeliers. Voor een winkelier is het economische noodzaak om waren uit te stallen of om een reclamebord aan de gevel te hebben. Onder meer het belasten van het gebruik van de ruimte boven de openbare weg, ook wel 'luchtbelasting' genoemd, roept direct discussie op. De perceptiekosten zijn hoog.
5. Stop de reclamebelasting. Reclamebelasting is de meest inefficiënte belasting van een gemeente én bijzonder tijdrovend om te controleren.
6. Regel het onderwerp reclame via een reclamenota of reclamerichtlijnen. Schrap de bijbehorende vergunningsplicht. Algemene regels zijn immers veel eenvoudiger te handhaven. Er is geen enkele noodzaak om reclame of uitstallingen van winkeliers te reguleren via reclame- of precariobelastingen (of leges).
7. Wanneer er een uitgesproken vraag is naar collectieve projecten en voorzieningen die duidelijk geen verantwoordelijkheid zijn van de gemeente, adviseren wij om voor de totstandkoming hiervan te kiezen voor de procedure overeenkomstig de Experimentenwet Bedrijveninvesteringszone (BIZ).
8. Bepaal samen met winkeliers of, en zo ja hoeveel, koopzondagen er in een gemeente zijn. De gemeente is de bestuurslaag die het dichtst op de bevolking zit en dus het beste in staat is de verschillende lokale belangen af te wegen. Wanneer een gemeente besluit koopzondagen toe te staan, moet rechtsongelijkheid zoveel mogelijk worden voorkomen.
9. Verbied bedelarij via de Algemene Plaatselijke Verordening (APV). Bedelaars hoeven niet direct overlast te veroorzaken voor de winkel zelf, maar bijvoorbeeld wel wanneer zij

bezoekers van het winkelcentrum aanklampen. Sommige bedelaars blijken tot een groep zakkenrollers te behoren. Wellicht heeft de gemeente op dit moment geen probleem met bedelarij, maar dat kan zomaar wel het geval zijn. En dan duurt het nog lang voordat de APV is aangepast.

10. Verbied geprepareerde voorwerpen via de APV. Georganiseerde winkeldieven en andere veelplegers gebruiken geprepareerde voorwerpen om diefstallen te kunnen plegen. Doorgaans betreft het bewerkte tassen en jassen. Hiermee worden beveiligde artikelen op grote schaal gestolen zonder dat het alarm afgaat bij het verlaten van het winkelpand. Gemeenten maken het verschil in de strijd tegen georganiseerde criminaliteit.

Over dit onderzoek

Het doel van dit onderzoek is om inzichtelijk te maken welke besluiten gemeenten daadwerkelijk nemen over voor winkeliers relevante kwesties, te weten lokale lasten, koopzondagen en de Algemene Plaatselijke Verordening.

Voor het onderzoek zijn de 60 grootste gemeenten en een aantal kleine gemeenten geselecteerd. Het betreft gemeenten verspreid door Nederland. Deze gemeenten huisvesten het overgrote merendeel van de Nederlandse winkels en 8,5 miljoen consumenten.

Voor het onderzoek zijn de volgende bronnen geraadpleegd: de websites van de gemeenten zelf en de databank lokale regelgeving van overheid.nl.

Colofon

Dit is een uitgave van Detailhandel Nederland.

Detailhandel Nederland
Overgoo 13
Postbus 262
2260 AG Leidschendam
T 070 320 23 45
E info@detailhandel.nl
www.detailhandel.nl

Mits met bronvermelding en toestemming van Detailhandel Nederland kunt u de informatie uit deze publicatie gebruiken. Detailhandel Nederland aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

November 2013

